

УДК 330.1:378

Шевченко Л.С.

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА: ВЕКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ

*Національний університет «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

Напрями модернізації університетської освіти залежать від етапу економічного та технологічного розвитку суспільства, структурних зрушень у способах і формах соціальної організації професійної діяльності, а також від глобальних тенденцій. В індустріальному суспільстві переважає модель вищої освіти, пов'язана з *професіоналізацією*. Її головною метою є формування і засвоєння знань та навичок, необхідних для конкретної сфери діяльності, спеціалізація знань та умінь. Організація навчального процесу у ВНЗ підпорядковується підготовці фахівців із конкретної професії, з певною кваліфікацією відповідно до потреб ринку праці в умовах жорсткої конкуренції ВНЗ на ринку освітніх послуг. Така професійна освіта достатньо прагматична, скорочена в часі, а основним джерелом знань є викладач, який визначає обсяг і методику засвоєння знань. У постіндустріальному суспільстві вузька кваліфікація значної частини працівників перестає відповідати вимогам часу, а на зміну професіоналам приходять *транспрофесіонали* – носії унікальних знань і навичок, здатні опановувати нові або суміжні професії, працювати в різних професійних середовищах та організаційних структурах, приймати рішення в умовах змін, постійно вчитися і перенавчатися [1; 2].

Модернізація університетської освіти в Україні має враховувати світові тенденції її розвитку. Серед них:

- 1) зростання ролі і частки універсальних знань, укрупнення спеціальностей, забезпечення розвитку міжпредметних зв'язків;
- 2) фундаменталізація освіти, найважливішими аспектами якої вважають: математизацію знань, формування єдиної наукової картини

світу, освоєння нових парадигм організацій знань. Учені визнають, що ХХІ століття буде століттям математики якості (математики структур, геометрії, топології тощо);

3) гуманізація та гуманітаризація освіти – орієнтація на розвиток індивідуальних здібностей і можливостей, створення умов для творчості й самореалізації особистості, формування аналітичних, комунікативних та інших інтелектуальних умінь;

4) інформатизація освіти шляхом використання сучасних персональних комп'ютерів, нових інформаційних і телекомунікаційних технологій. Найважливішими завданнями є виховання інформаційної культури майбутнього фахівця, підготовка менеджерів інформаційних систем, формування нових моделей університетської е-освіти.

Так, відповідно до *моделі розподіленого університету* ВНЗ є сукупністю територіальних підрозділів (філіалів), які на основі інформаційних технологій навчання дають можливість здобувати в кожному з них освіту, практично таку ж, як і в головній організації. Надаючи освітні послуги, ВНЗ розподіляє по підрозділах (у просторі) свій навчальний, науковий і адміністративний потенціал, дослідницькі центри та комерційні структури ВНЗ; учених, викладачів та інших суб'єктів освітньої діяльності. *Модель відкритого ВНЗ* застосовується насамперед до дистанційної форми навчання і припускає альтернативи: а) послідовне навчання студента у різних ВНЗ, по закінченні якого він одержує диплом із зазначенням повного списку навчальних закладів, у яких навчався; б) паралельне навчання у різних ВНЗ. Залежно від обраних спеціальностей студент вивчає різні навчальні дисципліни і проходить відповідні атестації на базі своїх ВНЗ. За результатами навчання і державних іспитів видається диплом (дипломи) зі спеціальності (спеціальностей) із зазначенням ВНЗ, де проходило навчання; в) комбінація перших двох варіантів [3]. Попереду створення *електронного університету без викладача*;

5) інноватизація освіти. Різноманітні освітні ініціативи на основі новітніх технологій, які реалізує *інноваційний університет*, повинні вбирати в себе:

освітні інновації: нові знання та навчальні продукти університетів (освітні програми, нові підручники та навчальні посібники; бази даних, інформаційно-довідкові системи, інформаційно-тематичні модулі; нові об'єкти освітньої інфраструктури); нові або вдосконалені освітні технології навчання (дистанційна, телевізійно-супутникова, Інтернет-технології тощо);

науково-технологічні інновації, призначені для впровадження і застосування у виробництві. Важливою умовою їх виникнення є наявність інноваційної інфраструктури в регіоні та самому університеті;

економічні інновації: нові механізми оплати праці викладачів, студентське самофінансування, податкове стимулювання інвестицій в освіту;

управлінські інновації: нові форми організації навчального процесу та науково-дослідницької роботи, перехід до маркетингової орієнтації навчальних закладів; нові структури управління і фінансування та ін.;

б) інтеграція освітньої, дослідницької і підприємницької діяльності. Університети, які спрямовують навчання на стимулювання майбутньої підприємницької діяльності своїх випускників, називаються дослідницькими, або підприємницькими (Г. Іцковіц).

Сутність *дослідницького університету* полягає в інтеграції навчального процесу та фундаментальних наукових досліджень. Найбільшого розвитку такі університети отримали у США. Тут досягнення дослідницького університету оцінюють за такими критеріями (показниками), як: кошти на НДДКР від промислових підприємств, з державного і місцевого бюджетів; залучений університетом для свого розвитку приватний капітал; представництво членів професорсько-викладацького складу в Національній академії наук, Національній

академії технічних наук, Інституті медицини США; кількість присуджених університетом ступенів PhD за рік; кількість працюючих в університетах фахівців зі ступенем PhD, які підвищують свою наукову кваліфікацію шляхом виконання науково-дослідних робіт чи навчання. Для викладачів дослідницького університету головним показником їхнього успіху є наукові здобутки [4]. У 50 дослідницьких університетах США готуються 60 % усіх докторантів; ці університети мають найбільшу фінансову підтримку з боку держави, відповідно найбільше студентів за магістерськими програмами, а також краще співвідношення чисельності викладачів і студентів (приблизно 1:6) порівняно зі звичайними університетами (1:12).

Концепція *підприємницького університету* сформувалася в зарубіжних країнах наприкінці індустріальної епохи. Йдеться про університет, який тісно взаємодіє з промисловістю і здатний комерціалізувати результати своєї діяльності, тобто заробити прибуток і залучити додаткові фінансові ресурси. Досвід США вказує на дві моделі становлення підприємницького університету [5]. Перша - *університет-підприємець*, кафедри й факультети якого пропонують ринку нові науково-навчальні продукти. Друга модель – *університет підприємницький за результатом*, який надає можливість викладачам, студентам і випускникам виходити на глобальні ринки з заснованими ними інноваційними компаніями. Скажімо, університети Стенфорда і Берклі (штат Каліфорнія), виконуючи замовлення з боку великих корпорацій і Пентагона, фактично заснували світовий центр високих технологій, відомий як «Кремнієва долина»;

7) транснаціоналізація вищої освіти. Зараз у діяльності окремих зарубіжних ВНЗ відслідковуються ознаки *транснаціональних університетів*: створення освітніх підрозділів і навчальних закладів за кордоном; прагнення встановити контроль над освітніми програмами та поширити свій вплив на освітній процес у країні-імпортері

транснаціональної освіти. Водночас ВНЗ одержують доступ до перспективних освітніх технологій і НДДКР інших країн; «гасять» можливі коливання попиту на освітні послуги у своїй країні (наприклад, через демографічні кризи та природне зменшення кількості студентів); використовують можливості державних програм підтримки розвитку освіти у країні здійснення освітньої діяльності. Основними формами транснаціональної освіти є: франчайзинг освітніх програм; валідаційні угоди; виконання освітньої програми у ВНЗ-філії або кампусі, на який поширюються права власності зарубіжного постачальника даної програми; створення корпоративного освітнього підрозділу за кордоном; передавання провайдеру на реалізацію в іншій країні ліцензійних навчальних програм [6]. Провідними виробниками транснаціональних освітніх послуг є Велика Британія, США, Австралія, Франція і Німеччина.

Отже, модернізація вищої освіти – це кардинальне оновлення напрямів, принципів і механізмів її розвитку відповідно до сучасних потреб суспільства і динаміки світового освітнього простору.

Література: 1. Три профессиональные революции и миссия менеджера по персоналу [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.buklib.net/component/option,com_book/task,view/Itemid,36/catid,159/id,5819/. 2. Транспрофессионалы в современных корпорациях [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.fooder.ru/page2/uphumar_5.html. 3. Беляков, В. С. Распределенный университет как форма расширения доступа к современному высшему образованию [Текст] / В. С. Беляков // Университетское управление. – 2004. – № 5-6(33). – С. 173-178. 4. Журавлев, В. А. Классический исследовательский университет: концепция, признаки, региональная миссия / В. А. Журавлев // Университетское управление. – 2000. – № 2(13). – С. 25-31. 5. Кобзева, Л. В. Предпринимательский университет: как университету встроиться в экономику в новом десятилетии [Электронный ресурс] / Л. В. Кобзева. – Режим доступа: http://www.innclub.info/wp-content/uploads/.../кобзева_56_обр_00_ИТР.doc. 6. Лукичев, Г. Новая реальность нового века [Электронный ресурс] / Г. Лукичев // Режим доступа : www.russianeric.ru/publications/6.html.